

## **Sprawozdanie z realizacji cyklu „Spotkania ze źródłem archiwalnym” w 2021 roku**

Projekt „Spotkanie ze źródłem archiwalnym” przygotowujący jest wspólnie przez Archiwum Państwowe w Kielcach i Instytut Historii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach od 2014 roku. W roku 2021 rolę organizatorów spotkań pełnili: Wiesława Rutkowska – dyrektor Archiwum Państwowego w Kielcach i dr hab. Jerzy Gapys prof. UJK – dyrektor Instytutu Historii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. Nadzorem merytorycznym i organizacyjnym projekt otoczyli dr hab. Edyta Majcher-Ociesa z ramienia Instytutu Historii UJK oraz Konrad Maj ze strony Archiwum Państwowego w Kielcach.

W 2021 roku odbyło się sześć spotkań, na których wystąpiło łącznie 41 referentów reprezentujących różne ośrodki naukowe i instytucje kultury (oprócz organizatorów – Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach i Archiwum Państwowego w Kielcach również: Uniwersytet Śląski w Katowicach, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Wrocławski, Instytut Pamięci Narodowej, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie, Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie, Szkoła Wyższa Wymiaru Sprawiedliwości w Kaliszu, Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych im. Edwarda Lipińskiego w Kielcach, Muzeum w Chorzowie, Muzeum Wsi Kieleckiej, Muzeum Historii Kielc, Muzeum Katyńskie w Warszawie, „Rodzina Policyjna 1939 roku”, Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Kielcach, Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie, oddział Muzeum Wsi Kieleckiej, OEM „Świętokrzyski Sztetl” w Chmielniku, Staszowskie Towarzystwo Kulturalne). Organizowanym w siedzibie Archiwum Państwowego w Kielcach spotkaniom towarzyszyły wystawy, większość dostępna online, przedstawiające materiały archiwalne z zasobów Archiwum Państwowego w Kielcach, a także Archiwum Zakładowego Muzeum Wsi Kieleckiej.

Pierwsze „Spotkanie ze źródłem archiwalnym” w roku 2021, zatytułowane „Wieś w źródle archiwalnym”, odbyło się 27 stycznia. Towarzyszyła mu wystawa przygotowana przez dr. Krzysztofa Karbownika i Mariusza Łęźniaka: „ZZZ – Zbadane, Zgromadzone, Zarchiwizowane – materiały Archiwum Zakładowego Muzeum Wsi Kieleckiej”. W związku z wymuszoną obowiązkami służbowymi nieobecnością dr. hab. Jerzego Gapysa prof. UJK rolę moderatora spotkania

pełniła dr hab. Edyta Majcher-Ociesa. Pierwsze z wystąpień nosiło tytuł *Historia jednego listu, czyli o pracy historyka*, a przygotował je dr hab. Grzegorz Miernik z Instytutu Historii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. Kolejne wystąpienie, *Dziedzictwo kieleckiej wsi w świetle zbiorów archiwum zakładowego Muzeum Wsi Kieleckiej*, przygotowała dr Barbara Kasprzyk-Dulewicz (Muzeum Wsi Kieleckiej). Kolejnym prelegentem była dr Justyna Staszewska (Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie, oddział Muzeum Wsi Kieleckiej), która przedstawiła wystąpienie zatytułowane *Represje wobec mieszkańców wsi Michniów podczas II wojny światowej w pamiętnikach i listach*. Ostatni z referentów, Konrad Maj, w swoim wystąpieniu przybliżył *Materiały dotyczące wsi w zasobie Archiwum Państwowego w Kielcach*.

Tematem kolejnego spotkania, które odbyło się 23 marca, byli „Policjanci z lat 1918–1956 w źródłach archiwalnych i wspomnieniach”, a towarzyszyły mu wystawy: „Pamiętki po policjancie Zymuncie Bitnerze” autorstwa Roberta Bitnera, którą prezentowano w formie stacjonarnej w siedzibie Archiwum Państwowego w Kielcach; „Policja w stylu retro” autorstwa Agnieszki Włodarczyk-Mazurek i Krzysztofa Karbownika z Muzeum Wsi Kieleckiej, dostępna online; oraz opracowana przez Łukasza Guldona, Michała Kubereę i Konrada Maja z Archiwum Państwowego w Kielcach, dostępna zarówno stacjonarnie, jak i online wystawa „Policja Państwowa w świetle materiałów archiwalnych z zasobu Archiwum Państwowego w Kielcach”.

Spotkanie podzielono na trzy części, moderatorem pierwszej była Wiesława Rutkowska. Część pierwszą rozpoczął dr Dariusz Buras z Wyższej Szkoły Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych im. Edwarda Lipińskiego w Kielcach, który wygłosił wystąpienie zatytułowane *W służbie i poza służbą. Postawy etyczne policjantów w Drugiej Rzeczypospolitej na przykładzie woj. kieleckiego*. Następnie dr Maciej Korcuć (IPN, Akademia Ignatianum w Krakowie) przedstawił wystąpienie *Noc okupacji: być funkcjonariuszem Rzeszy czy obywatelem Rzeczypospolitej?*. Kolejne wystąpienie, *Działalność organów bezpieczeństwa i porządku publicznego od momentu odzyskania niepodległości do chwili powołania Policji Państwowej na przykładzie miasta Sandomierz*, przygotował Piotr Pawłowski z sandomierskiego oddziału Archiwum Państwowego w Kielcach, a przedstawił dr Piotr Sławiński. Jarosław Olbrychowski (Rodzina Policyjna 1939 r. w Łodzi) wygłosił referat *Powstanie jednej z pierwszych w Polsce służb porządkowych*. Kolejnym wystąpieniem były, przygotowane przez dr. Bartłomieja Bydonia i Kacpra Ciesielskiego z Muzeum Katyńskiego, *Historie odkryte na nowo... rzecz o zbiorach archiwalnych Muzeum Katyńskiego*.

Moderatorem drugiej części spotkania była dr hab. Edyta Majcher-Ociesa. Na początek *Losy przodownika Policji Państwowej Piotra Książka* przedstawiła

Grażyna Szkonter (Rodzina Policyjna 1939 r.), a następnie Michał Chlipała (Katedra Historii Medycyny Uniwersytetu Jagiellońskiego – Collegium Medicum) przygotował referat *Policjanci pomordowani na terenie KL Płaszów w źródłach archiwalnych*. Kolejnym zaplanowanym wystąpieniem była *Szkoła policyjna dla Polnische Polizei w Nowym Sączu (1941–1944)* zaprezentowana przez Ewę Wójciką i Piotra Rogowskiego (IPN Warszawa).

Trzecią część moderował dr hab. Jerzy Gapys prof. UJK. Rozpoczęła ją Anna Sikora (Rodzina Policyjna 1939 r. w Krakowie), z wystąpieniem *O pomniku policjantów II RP – Żołnierzy Związku Walki Zbrojnej/Armii Krajowej w Krakowie (2006–2012)*. *Dlaczego powstał na terenie byłego Obozu KL Płaszów?*, Wiesława August i Zbigniew Krasnodębski przedstawili *Losy policyjne Tadeusza Krasnodębskiego oczami najbliższych*, Robert Bitner opisał *Losy funkcjonariusza Policji Zygmunta Bitnera*, a na koniec dr hab. Edyta Majcher-Ociesa wygłosiła wystąpienie *Bolesław Lipowski we wspomnieniach córki Teresy Rudzkiej-Bednawskiej*.

Kolejne spotkanie, zatytułowane „Trzecie powstanie śląskie w źródle archiwalnym”, miało miejsce 26 maja. Wygłoszone na nim zostały następujące prelekcje: *Wojciech Korfanty – polski mąż stanu* dr Barbary Kalinowskiej-Wójcik (Uniwersytet Śląski w Katowicach, Archiwum Państwowe w Katowicach), *Źródła dotyczące powstań śląskich w zasobie Archiwum Państwowego w Kielcach* Iwony Pogorzelskiej i *Karol Grzesik – obraz postaci na podstawie zachowanych źródeł* dr. Sławomira Kałuży z Muzeum w Chorzowie. Spotkaniu towarzyszyła wystawa „Wojciech Korfanty – współtwórca II Rzeczypospolitej”, użyczona przez Archiwum Państwowe w Katowicach, oraz przygotowana przez Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką w Kielcach, dostępna online wystawa „Za wolny, polski Śląsk”.

7 lipca odbyła się w ramach cyklu „Spotkanie ze źródłem archiwalnym” konferencja popularnonaukowa „Społeczność żydowska w Małopolsce VII edycja”. Podzielona była na dwie części, z których w pierwszej rolę moderatora pełnił dr hab. Jerzy Gapys prof. UJK. Jako pierwszy dr Lech Frączek z Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie wygłosił referat *Wybrane pieczęcie żydowskie regionu świętokrzyskiego z XIX i XX wieku*. Po nim dr Bartosz Kułan ze Szkoły Wyższej Wymiaru Sprawiedliwości zaprezentował wystąpienie zatytułowane *Żydzi w więzieniu w Chęcinach – próba charakterystyki społeczności*. Agnieszka Malinowska (Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie, oddział Muzeum Wsi Kieleckiej) przedstawiła referat *Żydowskie partie polityczne w Starachowicach-Wierzbniku w okresie dwudziestolecia międzywojennego*. Następnie *Trzy epizody z życia Karola Wojtyły* przybliżyła Ewa Kołomańska (Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie, oddział Muzeum Wsi Kieleckiej).

W części drugiej funkcję moderatora pełniła Iwona Pogorzelska (Archiwum Państwowe w Kielcach). Dr Dariusz Kubalski ze Staszowskiego Towarzystwa Kulturalnego wygłosił wystąpienie *Żydowskie cmentarze w Staszowie*. Następnie Krzysztof Myśliński z Muzeum Historii Kielc przedstawił wystąpienie *Żydowskie domy modlitw – historyczny detal czy otwarty problem badawczy?* Po nim wystąpił Leszek Dziedzic (Muzeum Historii Kielc), przedstawiając *Żydowskie kuczki w świętokrzyskich sztetlach*. Na koniec prelekcję *Ogólnopolski konkurs tematyczny „Nasi sąsiedzi – Żydzi”, edycja IX z 2021 roku* wygłosił Michał Brzoza (OEM „Świętokrzyski Sztetl” w Chmielniku).

Kolejne spotkanie, „Wołyń w źródle archiwalnym”, miało miejsce 29 września. Towarzyszyła mu wystawa „Wołyń w świetle archiwaliów z zasobu Archiwum Państwowego w Kielcach” przygotowana przez Iwonę Pogorzelską. W ramach spotkania wygłoszone zostały cztery wystąpienia: *Kultura fizyczna i turystyka w województwie wołyńskim w latach 1921–1939*, przygotowane przez Eligiusza Małolepszego i Teresę Drozdek-Małolepszą z Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie, *Województwo wołyńskie pod rządami wojewody Henryka Józewskiego*, opracowane przez Jana Kęsika z Uniwersytetu Wrocławskiego, *Sposób upamiętniania tragedii Wołynia i Kresów Wschodnich na wystawie głównej nowego Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie* przygotowane przez Ewę Kołomańską z tegoż Muzeum oraz *Wołyń do 1939 roku w świetle materiałów archiwalnych* wykonane przez Iwonę Pogorzelską.

Ostatnie ze spotkań z 2021 roku odbyło się 24 listopada i nosiło tytuł „Lwów w źródle archiwalnym”, a towarzyszyły mu: wystawa „Lwów na pocztówkach ze zbiorów rodzinnych Pana Krzysztofa Tomczyka” oraz druga, przygotowana przez pracowników Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Kielcach, „Jest takie miasto, co się zowie Lwów...”. W ramach spotkania wygłoszono siedem wystąpień podzielonych na dwie części, pierwszą moderowała Wiesława Rutkowska, drugą dr hab. Jerzy Gapys prof. UJK. Najpierw prof. dr hab. Marek Przeniosło i prof. dr hab. Małgorzata Przeniosło z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach przedstawili *Źródła do dziejów szkolnictwa wyższego we Lwowie w II Rzeczypospolitej*, następnie prof. UJK dr hab. Lidia Michalska-Bracha wygłosiła wystąpienie *Józef Kajetan Janowski (1832–1914) – weteran 1863 roku i lwowianin z wyboru*. Po tym wystąpieniu następnym było przygotowane przez Agnieszkę Szczerbę (Archiwum Państwowe w Kielcach) *Absolwenci przedwojennych szkół lwowskich w zasobie Archiwum Państwowego w Kielcach*.

W części drugiej dr Anna Myślińska z Muzeum Narodowego w Kielcach przedstawiła *Obronę Lwowa w 1918–1919 w pamięci i kulturze II Rzeczypospolitej*. Następnie wystąpienie *Jan Stella-Sawicki i jego Lwów* zaprezentowała Maria Domańska-Nogajczyk z Biblioteki Uniwersyteckiej Uniwersytetu Jana Kochanow-

skiego w Kielcach. Na koniec swoje wystąpienie wygłosiło dwoje doktorantów, Agnieszka Zięba-Dąbrowska przedstawiła wystąpienie zatytułowane *Korespondencja członków lwowskiego Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza w zasobie Historycznego Archiwum Ukrainy we Lwowie*, a Damian Kozłowski wystąpienie o tytule *Życie kulturalne Lwowa w okresie międzywojennym*.

Cykl „Spotkania ze źródłem archiwalnym” kontynuowany jest w roku 2022.

KAMIL NOWOGRODZKI

student, Instytut Historii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach